بررسی روند توسعه آموزش عالی مهارتی کشور طی ۱۰ سال اخیر

دکتر شاهین همایون آریا ۱
محمد مهدی قره باغی۲
سپیده بارانی۳

تاریخ دریافت : ۹۹/۱۰/۱۵
تاریخ پذیرش : ۱٤۰۰/۰٦/۱۰

چکیده

مسأله و هدف: با توجه به اهمیت روز افزون آموزش‌های مهارتی و با عنایت به مسائل پیچیده و متعددی که این نوع آموزش‌ها با آن درگیر هستند، در این مقاله سعی بر این است تا روند رو به رشد این دو زیرنظام که متولیان حوزه مهارتی نظام آموزش عالی کشور هستند مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته و به نوعی به آسیب شناسی این دو زیرنظام پرداخته شود و خلاء های احتمالی این دو زیرنظام پوشش داده شود.

روش کار: ابزار جمع‌آوری اطلاعات محقق در این تحقیق به صورت روش کتابخانه‌ای بوده است که همه اسناد چاپی و الکترونیکی را شامل می‌شود.

یافته‌ها: در یک دهه اخیر روند رشد و توسعه زیرنظام مهارتی شامل دانشگاه جامع علمی کاربردی و دانشگاه فنی و حرفه‌ای بسیار متفاوت از یکدیگر بوده است به‌طوری‌که دانشگاه جامع علمی کاربردی ۱٤۲۷۳ رشته محل از ۳۷۱۵۹ (۳۸ درصد از کل کشور) را به خود اختصاص داده است و در سایر موارد دانشگاه جامع علمی در سال تحصیلی ۱۳۹٤ – ۱۳۹۳ با جمعیت ۸۱٦٦۲۰ و در همین سال با تعداد ۱۰۱۱ مرکز آموزش عالی با فاصله خیلی زیاد، بالاتر از

۱. استادیار وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.(نویسنده مسئول)email: Ho_arya@yahoo.com
۲. دانشجوی دکتری رشته آموزش عالی دانشگاه شهید بهشتی.
۳. دکتری برنامه‌ریزی توسعه آموزش عالی. Sepidehbarani2@gmail.com

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

دانشگاه فنی و حرفه‌ای ایستاده است. این در حالی است که دانشگاه فنی حرفه‌ای ۱۰۱٤ رشته محل (۲/۷ درصد از کل کشور) را دارد و جمعیت آن در سال تحصیلی ۱۳۹۷ – ۱۳۹٦، ۲۲۱۳۹۷ نفر بوده و در سال ۱۳۹۹–۱۳۹۸، ۱۷۳ مرکز آموزش عالی داشته است.

نتیجه‌گیری: یکی از مهم‌ترین دلایل رشد و توسعه دانشگاه جامع علمی کاربردی نسبت به دانشگاه فنی و حرفه‌ای را می‌توان ورود بخش خصوصی و تأسیس مراکز علمی کاربردی خصوصی دانست. دانشگاه فنی و حرفه‌ای به لحاظ ماهیت کاملاً دولتی و بروکراسی اداری در یک دهه اخیر فقط ۸ آموزشکده جدید تأسیس نموده است البته بیش از ۱۰ آموزشکده این دانشگاه طی یک دهه اخیر که به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واگذارشده ارتقا یافته و تبدیل به دانشکده شده‌اند که نشانگر حرکت به سمت پایدارسازی حضور و ارائه خدمات می‌باشد.

اسناد بالادستی به‌ویژه برنامه‌های توسعه اخیر چون برنامه‌های چهارم، پنجم و ششم توجه زیادی به زیرنظام مهارتی داشته و به دنبال رشد و توسعه این زیرنظام خاص نظام آموزش عالی بوده‌اند به‌طوری‌که با عناوین مختلف در برنامه‌های توسعه کشور چون حمایت اداری، مالی، تجهیزاتی و کالبدی و توجه به پیامدها و لزوم تأسیس یک نهاد سیاست‌گذار جهت یکپارچگی و کارآمدی از آن یاد کرده‌اند.

واژه‌های کلیدی: توسعه آموزش عالی– دانشگاه جامع علمی کاربردی – دانشگاه فنی و حرفه‌ای – نظام مهارتی

۱ – مقدمه و بیان مسئله:

نظام آموزش عالی نقش اساسی و محوری در فرایند توسعه ملی و ایجاد موازنه بین ابعاد مختلف توسعه‌یافتگی کشور دارد. آموزش عالی بخش مهم و حائز اهمیتی است که دارای حوزه اثرگذاری بسیار وسیعی در دیگر نهادها و بخش‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی جامعه است به‌طوری‌که امروزه تربیت نیروی انسانی ماهر و متخصص و کارآمد از عوامل کلیدی و انکارناپذیر در توسعه اقتصادی و اجتماعی هر کشوری محسوب می‌گردد و هرگونه سرمایه‌گذاری کلان در بخش‌های مختلف اقتصادی نیازمند به برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری در بخش نیروی

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

انسانی و توسعه منابع این نیرو است. هدف دانشگاه‌های آکادمیک تربیت نیروی انسانی متخصص و دارای دانش آکادمیک جهت استفاده از علم و دانش آن‌ها در راستای توسعه اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی است.[٤] این نظام با تربیت تخصصی افراد، مدیران و رهبران جامعه و با رشد توانایی‌ها، نبوغ و پتانسیل فکری انسان در توسعه مرزهای دانش بشری نقش بسیاری داشته است (معاونت آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۳۸۸).

نظام آموزش عالی ایران نیز با تأثیر از آموزش عالی جهانی در طی سه دهه اخیر رشد و توسعه فراوانی در سرتاسر کشور داشته است، به‌طوری‌که امروز زیر نظام‌های مختلفی به‌صورت نظری و مهارتی در نقاط مختلف کشور مشغول فعالیت هستند که دراین‌بین دو زیر نظام آموزش عالی کشور؛ دانشگاه جامع علمی کاربردی و دانشگاه فنی و حرفه‌ای به‌عنوان زیرنظام‌های مهارتی کشور شناخته می‌شوند و به‌نوعی دانشگاه جامع علمی کاربردی و دانشگاه فنی و حرفه‌ای به‌عنوان ارکان آموزش عالی مهارت و فناوری معرفی شده‌اند که مأموریت اصلی آن‌ها مهارت‌آموزی و توسعه حرفه‌آموزی می‌باشد.

با نگاهی به جامعه امروزی کشور خودمان می‌توانیم دریابیم که بسیاری از فارغ‌التحصیلان دانشگاهی ما که آموزش عالی آکادمیک را پشت سر نهاده‌اند، هنگامی‌که وارد بازار کار می‌شوند ازنظر تجربی و عملی در سطح بسیار پایینی قرار دارند و این امر هزینه‌هایی را برای آموزش این دسته از فارغ‌التحصیلان به کارفرمایان و مؤسسات و نهادهای دولتی و خصوصی تحمیل می‌کند.

آنچه که جامعه امروز ما بیش از گذشته به آن نیازمند است لزوم آموزش‌های حرفه‌ای[٥] و عملی در کنار آموزش‌های آکادمیک و دانشگاهی به شکل امروزی است. آموزش حرفه‌ای در کنار آموزش نظری باعث می‌شود که فارغ‌التحصیلان و فراگیران هم ازلحاظ تئوریک و هم ازلحاظ کاربردی در سطح مطلوبی قرار بگیرند و توانایی تبدیل

٤. سند چشم‌انداز ۲۰ ساله جمهوری اسلامی در افق ١٤٠٤

٥ Professional Education

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

علم به عمل را به دست آورند. تحقیقات در غـرب نشـان داده اسـت کـه پیشـرفت روزافـزون کشـورهای صـنعتی بخصوص بعد از انقلاب صنعتی، ناشی از همین توجه به آموزش‌های علمی و کاربردی بوده است.

اهمیت این نوع آموزش‌ها وقتی بیشتر مشخص می‌شود که پیشرفت‌های فناوری و تکنولوژی را مـدنظر قـرار داده و نیاز بازار کار به افراد ماهر و آشنا به مسائل روز تکنولوژی را موردتوجه قرار دهیم. در آموزش‌های علمی و کاربردی دانشجویان می‌توانند با گذراندن دوره‌های کارآموزی و کارورزی[٦]در شرکت‌ها و مؤسسات و کارخانجات بـا محـیط کار آشنا شده و از این طریق به‌عنوان نیروی انسانی ماهر بعد از اتمام تحصیلات وارد بازار کار شوند.

آموزش فنی و حرفه‌ای یک فعالیت مرتبط با فرایندهای انتقال فناوری، نوآوری و توسعه است. درعین‌حال ازآنجاکـه دانش، پایه اصلی فرایندهای نوآوری و توسعه فناوری است. آموزش فنی و حرفه‌ای یک ابزار استراتژیکی بسیار مهم و ضروری برای تحقق این فرایندها تلقی می‌شود (اتاشک، ۲۰۰۸). به همین دلیل بیشتر کشورهای جهان تلاش‌هـای گسترده‌ای را برای تقویت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای آغاز کرده‌اند. انگیزه این تلاش‌ها، فـائق آمـدن بـر مشـکلات بیکاری جوانان، ارتقای مهارت‌های شغلی و تأمین نیازهای اقتصادی است و این باور وجود دارد که کسـب مهـارت موجب ارتقای بهره‌وری و قابلیت رقابت در اقتصاد جهانی می‌شود (محسنی، ۲۰۰۵).

همچنین مؤسسه‌های آموزش عالی علمی کاربردی به‌منظور «ارتقاء و انتقال دانش کـار، ایجـاد مهـارت‌هـای شـغلی، افزایش بهره‌وری، رشد استعدادهای بارز، ارتقای معلومات و تجـارب شـاغلان، برقـراری پیونـد و همـاهنگی میـان آموزش و پژوهش کاربردی و تناسب و هماهنگی بین دانش و مهارت و کاربری تحولات جدیـد علـوم و فنـون در برنامه‌های آموزشی و پژوهشی کاربردی» ایجاد شدند (رضایی و همکاران، ۱۳۸۵).

با توجه به اهمیت روزافزون آموزش‌های مهارتی و با عنایت به مسائل پیچیده و متعددی که این نوع آموزش‌ها با آن درگیر هستند، در این مقاله سعی بر آن است تا روند رو به رشد این دو زیرنظـام کـه متولیـان حـوزه مهـارتی نظـام

٦Training

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

آموزش عالی کشور هستند موردبررسی و تحلیل قرارگرفته و به‌نوعی به آسیب‌شناسی این دو زیرنظام پرداخته شود و خلأهای احتمالی این دو زیرنظام موردبحث قرار گیرد.

۲- ادبیات پژوهش

۱ – ۲ - معرفی و تاریخچه آموزش عالی مهارتی

۱ – ۱ – ۲ - دانشگاه جامع علمی کاربردی

دانشگاه جامع علمی- کاربردی دانشگاهی دولتی وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است. تأسیس دانشگاه جامع علمی- کاربردی در مهرماه سال ۱۳۷۰ به تصویب رسیده است. اساسنامهٔ این دانشگاه تحت عنوان اساسنامهٔ دانشگاه جامع تکنولوژی به پیشنهاد شورای عالی علمی – کاربردی در تاریخ ۱۳۷۱/۰۷/۱۷ و با هدف فراهم آوردن موجباتی که مشارکت سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی دولتی و غیردولتی را برای تربیت نیروی انسانی متخصص و موردنیاز بخش‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ممکن سازد به تصویب شورای گسترش آموزش عالی رسیده است (اساسنامهٔ دانشگاه جامع تکنولوژی، ۱۳۷۱).

امروزه بر اساس آمار وب‌سایت دانشگاه، حدود ٦۰۰ مرکز آموزشی در رشته‌های مختلف مهارتی در سراسر کشور دارد. حدود دویست مرکز آموزشی این دانشگاه در کلان‌شهر تهران قرار گرفته است. این دانشگاه باهدف افزایش سطح مهارت شاغلین بخش‌های مختلف صنعتی و اقتصادی و افزایش مهارت‌های حرفه‌ای ایجاد شد و نسبت به برگزاری دوره‌های علمی کاربردی در مقاطع کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری خبرگی اقدام می‌کرد اما در حال حاضر تنها در مقاطع کاردانی و کارشناسی برای دوره‌های کاردانی فنی، کاردانی حرفه‌ای، مهندسی فناوری و کارشناسی حرفه‌ای اقدام به پذیرش دانشجو می‌کند.

۲ – ۱ – ۲ - دانشگاه فنی و حرفه‌ای

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

از ابتدای قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹٤ - ۱۳۹۰)، دانشکده‌ها و آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای وزارت آموزش‌وپرورش از وزارت مذکور جدا و به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ملحق گردیدند.

اساسنامهٔ دانشگاه فنی و حرفه‌ای در تاریخ ۱۳۹۰/۰۵/۰۱ با اهداف توسعه آموزش‌های عالی فنی و حرفه‌ای کشور، گسترش شایستگی حرفه‌ای از طریق توسعه دانش، مهارت و نگرش در سطوح تربیت کاردان و کارشناس فنی و حرفه‌ای، اصلاح هرم تحصیلی و شغلی نیروی کار و ارتقا و توانمندسازی سرمایه‌های انسانی، تربیت نیروی انسانی متناسب با فرصت‌های جدید شغلی فنی و حرفه‌ای و ارتقای جایگاه آموزش‌های رسمی فنی و حرفه‌ای در نظام آموزش فنی و حرفه‌ای کشور به تصویب شورای گسترش آموزش عالی رسیده است (اساسنامهٔ دانشگاه فنی و حرفه‌ای، ۱۳۹۰).

دانشگاه فنی و حرفه‌ای به‌صورت تفکیک جنسیتی اقدام به پذیرش و آموزش دانشجو می‌کند. این مراکز در قالب ۱۷۳ دانشکده و آموزشکده فنی و حرفه‌ای در استان‌های مختلف کشور پراکنده‌اند که از این تعداد ۱۱۸ مرکز متعلق به پسران و ۵۲ مرکز مربوط به دختران می‌باشد. عمده فعالیت آموزشی این دانشگاه در حال حاضر در سطح کاردانی است و هدف، تربیت کاردان (تکنسین) است. البته در تعدادی از مراکز این دانشگاه، دوره‌های کارشناسی ناپیوسته و پیوسته نیز فعال‌اند به‌نحوی‌که سطح کاردانی پیوسته با ۱۰٤ عنوان رشته و کارشناسی ناپیوسته با ۵۱ عنوان رشته، کارشناسی پیوسته ٦ عنوان رشته و در قالب دو نوبت آموزشی روزانه و نوبت دوم خدمات خود را به بیش از ۲۰۰ هزار دانشجو ارائه می‌نمایند.

۲ – ۲ - جایگاه مهارت و حرفه‌آموزی در برنامه‌های توسعه کشور

برنامه‌ریزی برای توسعه در هر کشوری با توجه به نیازها و شرایط و مقتضیات آن کشور صورت می‌گیرد و ظرفیت-ها و نیازهای هر کشوری نوع خاصی از برنامه‌ریزی‌های بلندمدت و کوتاه‌مدت را مشخص می‌کند. در ایران نیز استراتژی‌ها و برنامه‌هایی برای توسعه به‌صورت بلندمدت، میان‌مدت و کوتاه‌مدت تهیه‌شده است که برنامه‌های

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

پنج‌ساله توسعه یکی ازاین‌دست برنامه‌ها می‌باشد که در ذیل به بررسی آن‌ها ازنظر توجه بـه زیـر نظام‌هـای مهـارتی پرداخته‌شده است.

۱ – ۲ – ۲ - برنامه چهارم توسعه کشور (۱۳۸۸-۱۳۸٤)

ماده ۵۵: دولت مکلف است بـه‌منظور گسـترش دانـش و مهـارت، اصـلاح هـرم تحصـیلی نیـروی کـار و ارتقـا و توانمندسازی سرمایه‌های انسانی، کاهش فاصله سطح دانش و مهارت نیروی کار کشور با سطح استانداردهای جهانی و ایجاد فرصت‌های جدید شغلی برای جوانان، برای نظام آموزش فنی و حرفه‌ای و علمی - کاربردی کشور، ظـرف مدت یک سال از تاریخ تصویب این قانون در محورهای زیـر، سـازوکارهای لازم را تهیـه و بـا پیش‌بینـی الزامـات مناسب اجرا نماید:

الف - انجام اقدامات قانونی لازم به‌منظور برپایی نهاد سیاست‌گذار در آموزش فنی و حرفه‌ای و علمی - کاربردی، با توجه به تجربیات جهانی و داخلی به‌عنوان مرجع اصلی تصویب چشم‌اندازها، راهبردها و سیاست‌های کلان بخش و تا زمان شکل‌گیری نهاد ستاد هماهنگی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای موضوع ماده (۱۵۱) قـانون برنامـه سـوم توسـعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۹،۱،۱۷ به کار خود ادامه خواهد داد.

ب - استمرار نظام کارآموزی و کارورزی برای تمام آموزش‌های رسمی (متوسطه و عالی) غیررسمی فنی و حرفه‌ای و علمی - کاربردی.

ج - تدوین نظام استاندارد و ارزیابی مهارت نیروی کار کشور با رویکرد بین‌المللی.

د - طرح جامع توسعه منابع انسانی موردنیاز این بخش شامل؛ جذب، انگیزش، ارتقای شـغلی، آمـوزش، بهسـازی و نگهداشت نیروی انسانی.

هـ- نظام حمایت از مؤسسات و بنگاه‌های دولتی و بخش غیردولتی، در توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و علمـی - کاربردی به‌ویژه در مناطق کمتر توسعه‌یافته.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

و – نوسازی و بازسازی ساختارها، امکانات و ارتقای کیفیت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و علمی – کاربردی و توسعه مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای، فناوری اطلاعات و ارتباطات با حداکثر مشارکت بخش خصوصی و تعاونی و بهره‌گیری از همکاری‌های بین‌المللی.

ز – استفاده از توان و امکانات بخش‌های دولتی و غیردولتی، در توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و علمی – کاربردی.

ح – نیازسنجی و برآورد نیروی انسانی کاردانی موردنیاز و صدور مجوز لازم و حمایت به‌منظور تأسیس و توسعه مراکز آموزش دوره‌های کاردانی در بخش خصوصی و تعاونی، به‌نحوی‌که تا سال چهارم برنامه، ظرفیت‌های موردنیاز ایجاد گردد.

بند و ماده ۱۰۱: اشتغال مولد (ظرفیت‌سازی برای اشتغال در واحدهای کوچک و متوسط، آموزش‌های هدف‌دار و معطوف به اشتغال، برنامه‌ریزی آموزشی با جهت‌گیری اشتغال، آموزش‌های کارآفرینی، جمع‌آوری و تجزیه‌وتحلیل اطلاعات بازار کار، ارتباط و همبستگی کامل آموزش و اشتغال رفع موانع بیکاری ساختاری، توسعه آموزش‌های مهارتی فنی و حرفه‌ای معطوف به نیاز بازار کار)

بند و ماده ۵۰: به دولت اجازه داده می‌شود به طرح‌های سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و تعاونی در زمینه ایجاد و توسعه واحدهای آموزش عالی در صورت انطباق با ضوابط و سیاست‌های آموزش عالی کشور و حسب مورد بر اساس ضوابط وزارتخانه‌های بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و علوم، تحقیقات و فناوری از محل بودجه عمومی، یارانه سود اعتبارات بانکی اعطا کند. ایجاد آموزشکده‌های غیردولتی به‌منظور توسعه دوره‌های کاردانی علمی – کاربردی، در اولویت استفاده از تسهیلات بانکی مذکور خواهد بود.

۲ – ۲ – ۲ – برنامه پنجم توسعه کشور (۱۳۹٤-۱۳۹۰)

بند ز ماده ۲۰: به دولت اجازه داده می‌شود به‌منظور حمایت از دانشجویان دانشگاه‌های دولتی، آزاد اسلامی، علمی کاربردی و پیام نور و آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای وابسته به وزارت آموزش‌وپرورش، مؤسسات آموزش عالی

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

غیردولتی که دارای مجوز از یکی از وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری یا بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می‌باشند تسهیلات اعتباری به‌صورت وام بلندمدت قرض‌الحسنه در اختیار صندوق رفاه دانشجویان و یا سایر نهادهای ذی‌ربط قرار دهد.

ماده ۲۱: دولت مکلف است به‌منظور گسترش شایستگی حرفه‌ای از طریق افزایش دانش و مهارت با نگرش به انجام کار واقعی در محیط، اصلاح هرم تحصیلی نیروی کار و ارتقاء و توانمندسازی سرمایه‌های انسانی، کاهش فاصله سطح شایستگی نیروی کار کشور با سطح استاندارد جهانی و ایجاد فرصت‌های جدید شغلی و حرفه‌ای برای جوانان و ارتقاء جایگاه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای برای نظام آموزش فنی و حرفه‌ای و علمی کاربردی کشور اعم از رسمی، غیررسمی و سازمان، ظرف یک سال از تاریخ تصویب این قانون در محورهای زیر سازوکارهای لازم را تهیه و با پیش‌بینی الزامات مناسب اجرا کند:

الف ـ استمرار نظام کارآموزی و کارورزی در آموزش‌های رسمی متوسطه و عالی، غیررسمی فنی و حرفه‌ای و علمی کاربردی.

ب ـ فراهم‌سازی ارتقاء مهارت در کشور از طریق اعطاء تسهیلات مالی با نرخ توجیهی و تأمین فضاهای فیزیکی و کالبدی با شرایط سهل و زمینه‌سازی حضور فعال و مؤثر بخش غیردولتی در توسعه آموزش‌های رسمی و غیررسمی مهارتی و علمی کاربردی کشور.

ج ـ افزایش و تسهیل مشارکت بهره‌برداران از آموزش فنی و حرفه‌ای در بخشه‌ای دولتی و غیردولتی.

د ـ هماهنگی در سیاست‌گذاری و مدیریت در برنامه‌ریزی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشور به‌عنوان یک نظام منسجم و پویا متناسب با نیاز کشور.

هـ ـ کاربست چهارچوب صلاحیت‌های حرفه‌ای ملی به‌صورت منسجم برای ارتباط صلاحیت‌ها، مدارک و گواهینامه‌ها در سطوح و انواع مختلف در حوزه حرفه و شغل در جهت به رسمیت شناختن یادگیری مادام‌العمر و تعیین شایستگی‌های سطوح مختلف مهارتی.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

و ـ نیازسنجی و برآورد نیروی انسانی کاردانی موردنیاز و صدور مجوز لازم و حمایت به‌منظور تأسیس و توسعه مراکز آموزش دوره‌های کاردانی در بخش خصوصی و تعاونی و ایجاد ظرفیت‌های موردنیاز تا سال چهارم برنامه.

ز ـ رتبه‌بندی مراکز آموزش‌های فنی و حرفه‌ای رسمی و غیررسمی بر اساس شاخص‌های مدیریت اجرائی، فرآیند یاددهی - یادگیری، نیروی انسانی، تحقیق و توسعه منابع و شاخص پشتیبانی فراگیران.

ماده ۲۳: از ابتدای برنامه دانشکده‌ها و آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای وزارت آموزش‌وپرورش با کلیه امکانات، اموال منقول و غیرمنقول و نیروی انسانی و دارائی‌ها و تعهدات و مسؤولیت‌ها از وزارت مذکور منتزع و به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ملحق می‌گردد. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مکلف است در مقاطع کاردانی پیوسته و کارشناسی ناپیوسته به پذیرش دانشجو در این دانشکده‌ها و آموزشکده‌ها اقدام نماید.

تبصره: مبنای انتزاع و انتقال، دانشکده‌ها و آموزشکده‌های فنی حرفه‌ای است که در سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۸۸ فعال بوده یا مجوز داشته‌اند.

بند هـ ماده ۸۰: حمایت مالی از بخش غیردولتی به‌منظور توسعه و گسترش آموزش‌های کسب‌وکار، کارآفرینی، فنی و حرفه‌ای و علمی کاربردی

۳ – ۲ – ۲ - برنامه ششم توسعه کشور (۱۴۰۰-۱۳۹۶)

بند ت ماده ٤: افزایش مهارت و تخصص نیروی کار به‌ویژه فارغ‌التحصیلان دبیرستان‌ها، هنرستان‌ها تا مقطع کارشناسی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی با ارائه آموزش‌های مهارتی، تخصصی و فنی و حرفه‌ای با استفاده از ظرفیت‌های خدمت زیر پرچم و کارورزی دانشجویان

بند الف ماده ٦٤: به دولت اجازه داده می‌شود به‌منظور ارتقای علمی و رقابت بین دانشگاه‌های کشور و تعاملات بین‌المللی در طی اجرای قانون برنامه نسبت به ایجاد واحدها و شعب آموزش عالی با مشارکت دانشگاه‌های معتبر بین‌المللی و دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی و فنی و حرفه‌ای و دانشگاه جامع علمی- کاربردی در

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

داخل کشور در چهارچوب سیاست‌های شورای عالی انقلاب فرهنگی اقـدام نمایـد. نحـوه سـرمایه‌گذاری مشـترک، تسهیل تعاملات ارزی و تردد اعضای هیئت‌علمی و دانشجویان در آیین‌نامه اجرائی که با پیشـنهاد سـازمان، سـازمان اداری و استخدامی کشور و دستگاه‌های اجرائی ذی‌ربط به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد، مشخص می‌شود.

بنـد ذ مـاده ٦٤: وزارت علـوم، تحقیقـات و فنـاوری مکلـف اسـت نسـبت بـه سـاماندهی مربیـان حق‌التـدریس آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای زیرمجموعه وزارت آموزش‌وپرورش که به وزارت مذکور انتقال یافته‌اند تا سـال دوم اجرای قانون برنامه اقدام نماید.

بند ب ماده ٦٥: دولت موظف است به‌منظور افزایش سهم آموزش‌های مهارتی در نظام آموزشی کشـور بـا رویکـرد تحقق اقتصاد مقاومتی و اقتصاد دانش‌بنیان در طول اجرای قانون برنامه از طریـق بـازنگری و اصـلاح سـاختار نظـام اداری دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و افزایش منابع و تجهیزات نسبت به افزایش سهم دانشگاه فنی و حرفـه‌ای و دانشگاه جامع علمی کاربردی در نظـام آموزشـی کشـور اقـدام و تجهیـزات آموزشـی هنرسـتان‌ها، آموزشـکده‌ها و دانشکده‌های فنی و حرفه‌ای را به‌روز نماید. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مکلف است در قالب دانشگاه فنـی و حرفه‌ای در مقاطع کاردانی و کارشناسی پیوسته و ناپیوسته به پذیرش دانشجو اقدام نماید.

بند پ ماده ٦٥: از ابتدای اجرای قانون برنامه دانشـکده‌ها و آموزشـکده‌های فنـی و حرفـه‌ای زیرمجموعـه وزارت آموزش‌وپرورش با کلیه امکانات، اموال منقول و غیرمنقول و نیروی انسانی و دارایی‌ها و تعهـدات و مسـؤولیت‌ها از وزارت مذکور منتزع و به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ملحق می‌گردد.

۳ – ۲ – پیشینه پژوهش

– صالحی عمران و همکاران (۱۳۹۸)، در پژوهشی تحت عنوان «تحلیل جایگاه مهارت‌آموزی در سـند نقشـه جـامع علمی کشور» به بررسی کمی و کیفی جایگاه مهارت‌آموزی در مقایسه با دیگر مقوله‌های آموزشی مطرح‌شده در سند نقشه جامع علمی کشور پرداخته‌اند. این پژوهش، از نوع پژوهش‌های کاربردی بوده و ازنظر روش از نـوع توصـیفی است که در آن با استفاده از روش تحلیل محتوا از نوع مقوله‌ای به دو روش کیفی و ساختاری به سؤال‌های پـژوهش

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

پاسخ داده شده است. در این پژوهش از پنج مقوله علم، فناوری، نوآوری، پژوهش و مهارت به همراه ۸٤ زیرگروه و ۲۹ شاخص، به‌عنوان شاخص‌های اندازه‌گیری استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد که از بین مقوله‌های آموزشی به مقوله علم و مهارت به ترتیب بیشترین و کمترین توجه، در سند علمی کشور شده است و به برخی زیرگروه‌های مهارت مانند عدالت در دسترسی به مهارت، تعامل جهانی، تولید و دستاوردهای مهارت، مرجعیت مهارتی در جهان و انتشار مهارت اشاره‌ای در سند علمی کشور نشده است. همچنین در بخش‌های توجه به صاحبان مهارت، نهادهای مهارتی، تعریف اولویت‌های سند علمی کشور و سیاست‌گذاری در زمینه مهارت افزایی نیز نیاز به توجه بیشتر در این سند وجود دارد. به‌طورکلی اولویت‌های تعریف‌شده در این سند، رشته‌های صرفاً علمی و پایه می‌باشد و لازم است رشته‌های مهارتی در این سند، دیده و اضافه شوند. در بخش سیاست‌گذاری اجرایی، هماهنگی و انسجام‌بخشی اجرای نقشه جامع علمی کشور جای خالی مسئولین اجرایی و آموزشی مهارتی کشور مشهود است.

عسکری و همکاران (۱۳۹٦) در پژوهشی تحت عنوان «مقایسه سیستم آموزشی (مهارتی) جمهوری اسلامی ایران با ژاپن از منظر سیاست‌گذاری آموزشی» به مقایسه سیاست‌گذاری آموزش مهارتی ایران و ژاپن باهدف شناخت دلایل ناکارآمدی نظام آموزش مهارتی ایران پرداخته است. از نتایج به‌دست‌آمده در این پژوهش اهمیت دادن هر دو کشور به آموزش مهارتی، هماهنگ کردن و منطبق کردن آموزش‌های رسمی و غیررسمی، دارای نظام پادشاهی و ارباب – رعیتی، شروع اصلاحات آموزشی در یک دوره تاریخی (میجی، امیرکبیر) و گسترش روزافزون این آموزش‌ها در هر دو کشور از نکات اشتراک و بازار محور بودن، انعطاف‌پذیر بودن، هدفمند بودن، به‌روز بودن و هماهنگی بخش خصوصی و دولتی و وجود نهاد سیاست‌گذاری مستقل و کارآمد در ژاپن از نقاط افترا و نبود این موارد در آموزش مهارتی ایران از دلایل ناکارآمدی آن است.

صالحی عمران (۱۳۹۳) در پژوهشی تحت عنوان «آسیب‌شناسی مدیریت آموزش‌های مهارتی کشور» به بررسی آسیب‌شناسی مدیریت آموزش‌های مهارتی کشور و ارائهٔ راهبردها و راهکارهای مطلوب در نظام آموزش سازماندهی پرداخته است. روش این پژوهش آمیخته است و از ترکیب رویکردهای کمّی و کیفی با استفاده از ابزارهای مصاحبه و پرسشنامه انجام گرفت. جامعهٔ آماری، شامل ۲۵٦ نفر از افراد مطلع به آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در سازمان

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، دانشگاه جامع علمی و کاربردی و دانشگاه فنی و حرفه‌ای و اعضای هیئت‌علمی در دانشگاه‌ها و دستگاه‌های اجرایی بودند. در نگاه کارشناسان حوزهٔ مهارتی کشور و با استفاده از روش تحلیل سلسله مراتبی (AHP) دو عامل «نبود یک سیاست‌گذار کلان نیروی انسانی در کشور» و «عدم هماهنگی نهادهای مختلف ارائه‌کنندهٔ خدمات آموزش» مهم‌ترین آسیب در بعد ساختاری شناخته شدند. در بعد رفتاری و محتوایی هم مهم‌ترین آسیب عوامل «عدم دسترسی کافی به اطلاعات بازار کار» و «عدم بهره‌مندی نظام آموزش مهارت از منابع انسانی مناسب این نظام» شناخته شدند. در بعد محیطی و زمینه‌ای «دخالت قدرت سیاسیون در توسعهٔ آموزش‌های کمّی آموزش‌های مهارتی» و «تقاضامحور نبودن آموزش‌های مهارتی»، چالش اصلی آموزش‌های مهارتی است که جزو مهم‌ترین آسیب‌های نظام آموزش مهارتی کشور قرار گرفتند.

– خاوری و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی تحت عنوان «آسیب‌شناسی نظام آموزش مهارتی» باهدف آسیب‌شناسی عوامل مؤثر نظام آموزش‌های مهارتی به‌منظور تدوین برنامهٔ راهبردی توسعهٔ این آموزش‌ها در استان مازندران انجام شد. روش‌شناسی پژوهش برگرفته از رویکرد تلفیقی، (کیفی و کمی) بود. در بخش کیفی از روش برخاسته از داده‌ها و تحلیل محتوا و در بخش کمّی از روش توصیفی استفاده شد. جامعهٔ آماری این پژوهش شامل خبرگان حوزهٔ آموزش‌های مهارتی استان در معیار ارزیابی بیرونی و کارشناسان ادارهٔ کل آموزش فنی و حرفه‌ای استان مازندران بر اساس معیار درونی در سال ۳۱۳۱ انجام گرفت. ابزار جمع‌آوری اطلاعات مصاحبه‌های نیمه ساختاری به‌منظور تعیین مؤلفه‌ها و آسیب‌های مترتب بر اجرای آموزش‌های مهارتی و پرسشنامه به‌منظور امتیاز و رتبه به هر مؤلفه انجام گرفت. یافته‌های پژوهش حاکی از وجود آسیب‌های متعدد در هر دو نوع بیرونی و درونی ادارهٔ کل آموزش فنی و حرفه‌ای بود. مهم‌ترین این آسیب‌ها، عدم هماهنگی آموزش‌ها با نیاز بازار کار، کمبود افراد متخصص برای ارائهٔ برخی از آموزش‌های مهارتی، کمبود تسهیلات مالی و اعتباری است، از دیگر آسیب‌ها عدم به‌روزرسانی امکانات و تجهیزات موردنیاز آموزش، عدم مواد مصرفی مکفی برای انجام کارهای کارگاهی و همین‌طور عدم‌حمایت از افراد کارآفرین و نخبهٔ مهارتی است.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

– جعفری هرندی (۱۳۹۳) در پژوهشی در تحت عنوان بررسی میزان کار آیی بیرونی دانشگاه فنی و حرفه‌ای طی سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۰ (موردپژوهش: آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای استان یزد) و باهدف بررسی میزان کار آیی بیرونی آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای استان یزد طی سال‌های تا ۱۳۹۰ انجام‌شده است. کار آیی بیرونی درواقع میزان پاسخگویی فارغ‌التحصیلان را به‌نظام اجتماعی در ابعاد فردی، اجتماعی و اقتصادی مشخص می‌نماید. روش پژوهش توصیفی و از نوع کاربردی است. جامعه پژوهش همه فارغ‌التحصیلان آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای استان یزد به تعداد ۳۷۳٦ نفر بودند، که از این میان ۳۵۰ دانش‌آموخته با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای مناسب با حجم طبقات، به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته بوده و روایی ابزار قبل از اجرا مورد تأیید متخصصان قرار گرفته است. برای تجزیه‌وتحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است. نتایج پژوهش بیانگر آن بود که، کارایی بیرونی در بعد فردی ٦٥٪، در بعد اجتماعی ٦۳/٤٪ و در بعد اقتصادی ٦۰٪ است. درمجموع و با توجه به عدم تحقق ۳۷/۲٪ از کارایی بیرونی، می‌توان بیان نمود که درصد کارایی بیرونی مطلوب نبوده و چاره‌جویی در این زمینه توسط مسئولان ستاد و مدرسان ضروری به نظر می‌رسد.

– صالحی عمران (۱۳۹۱) در پژوهشی تحت عنوان «بررسی زمینه‌ها و عوامل مؤثر برای ادامه تحصیل در دانشگاه-های فنی و حرفه‌ای» به مسئله اساسی اینکه چه انگیزه و دلایلی متقاضیان را برای ورود به دانشگاه‌های فنی و حرفه-ای ترغیب کرده، پرداخته است. این پژوهش، به‌صورت توصیفی بوده و جامعه آماری آن را دانشجویان دانشگاه فنی و حرفه‌ای استان مازندران را تشکیل داده‌اند. نتایج این پژوهش نشان داده است علل انگیزشی جذب دانشجو به رشته فنی و حرفه‌ای همبستگی مثبت معنی‌دار بااستعداد و توانایی دانشجو، همبستگی مثبت معنی‌دار با بازار کار و آینده شغلی؛ همبستگی منفی معنی‌دار با وضعیت اقتصادی دانشجو؛ همبستگی مثبت معنی‌دار با کوتاه‌مدت بودن دوره و جذب سریع به بازار کار؛ همبستگی منفی معنی‌دار با شغل والدین؛ همبستگی مثبت معنی‌دار با خوداشتغالی و همبستگی مثبت معنی‌دار با وضعیت تحصیلی؛ همبستگی مثبت معنی‌دار با تشویق خانواده دارد.

– مرادی دهقی (۱۳۹۱) در پژوهشی تحت عنوان «ارزیابی موفقیت دوره‌های دانشگاه علمی کاربردی در ارتقاء آگاهی‌های عمومی شغلی از دیدگاه دانشجویان و اساتید و مقایسه آنان» باهدف کلی اینکه آیا دوره‌های کاردانی

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

دانشگاه جامع علمی کاربردی در آموزش مهارت موفق بوده‌اند یا خیر، پرداخته است. دانشجویان و اساتید مراکز علمی کاربردی جنوب شهر تهران به‌عنوان جامعه آماری مدنظر قرار گرفته که مجموعاً ۱۹٤ دانشجوی ترم آخر دوره کاردانی و ۵۰ استاد به پرسشنامه‌های مربوطه پاسخ داده‌اند. یافته‌های تحقیق نشان داده که از دیدگاه دانشجویان و اساتید، دانشگاه علمی کاربردی در ارتقاء آگاهی‌های عمومی شغلی، توفیقات آموزشی بالا نداشته اما ضعیف هم نبوده و در سطح متوسط عمل نموده است. نتیجه‌گیری نهایی اینکه دانشگاه جامع علمی کاربردی، با بهره‌برداری از تحقیقاتی ازاین‌دست و به مدد دانش مدیریت بر مبنای هدف، با جدیت بیشتری به امر مهارت‌آموزی مبادرت ورزد.

اهداف پژوهش

با توجه به اهمیت زیر نظام‌های مهارتی و حرفه‌آموزی نظام آموزش عالی کشور و نقش حیاتی آن‌ها در پیشبرد صنعتی شدن کشور، مقاله حاضر در پی بررسی اهداف ذیل می‌باشد:

- بررسی روند توسعه رشته‌های تحصیلی دانشگاه فنی و حرفه‌ای و دانشگاه جامع علمی کاربردی در دهه اخیر
- بررسی روند رشد جمعیت دانشجویی دانشگاه فنی و حرفه‌ای و دانشگاه جامع علمی کاربردی در دهه اخیر
- بررسی روند توسعه تعداد مراکز دانشگاه فنی و حرفه‌ای و دانشگاه جامع علمی کاربردی در یک دهه اخیر
- بررسی روند توجه به زیر نظام دانشگاه فنی و حرفه‌ای و زیر نظام دانشگاه جامع علمی کاربردی در برنامه‌های توسعه کشور یک دهه اخیر

بنابراین در جهت تحقق اهداف لازم است به سؤالات زیر پاسخ داده شود

سؤالات پژوهش

- روند توسعه رشته‌های تحصیلی دانشگاه فنی و حرفه‌ای و دانشگاه جامع علمی کاربردی در دهه اخیر چگونه بوده است؟

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

- روند رشد جمعیت دانشجویی دانشگاه فنی و حرفه‌ای و دانشگاه جامع علمی کاربردی در دهه اخیر چگونه بوده است؟
- روند توسعه تعداد مراکز دانشگاه فنی و حرفه‌ای و دانشگاه جامع علمی کاربردی در یک دهه اخیر چگونه بوده است؟
- روند توجه به زیرنظام دانشگاه فنی و حرفه‌ای و زیرنظام دانشگاه جامع علمی کاربردی در برنامه‌های توسعه کشور یک دهه اخیر چگونه بوده است؟

٤ – روش‌شناسی تحقیق

ابزار جمع‌آوری اطلاعات محقق در این تحقیق به‌صورت روش کتابخانه‌ای بوده است که همه اسناد چاپی و الکترونیکی همانند کتاب، گزارش‌ها، مصاحبه‌های چاپ‌شده، مقالات چاپ‌شده و کتاب‌های همایش‌های علمی و بانک‌های اطلاعاتی و اینترنت و هر منبعی که به‌صورت چاپی قابل‌شناسایی و استفاده از آمارهای موجود که در به‌صورت ثبتی و یا گردآوری‌شده در منابع مختلف در مورد اهداف پژوهش آورده شده باشد؛ است.

۵ – یافته‌های پژوهش

۵ – ۱ – روند توسعه رشته‌های تحصیلی دانشگاه فنی و حرفه‌ای و دانشگاه جامع علمی کاربردی در دهه اخیر

جدول شماره (۱): تعداد کل رشته محل‌های مصوّب شورای گسترش در کلیه زیرنظام ها (۱۳۹۹-۱۳۹۲)

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

سال تحصیلی	زیرنظام ها									
	وابسته به وزارت	پیام نور	علمی – کاربردی	دستگاه‌های اجرایی	فرهنگیان	مؤسسات پژوهشی	فنی و حرفه‌ای	غیردولتی – غیرانتفاعی	آزاد اسلامی	جمع کل
۹۲	۱۳۵۰	۳۲٤	٤٦٥٤	۱٤۰	–	۷۰	–	۱۱۸۲	۸۷۵	۸۵۹۵
۹۳	٦٤٥	۲۲۳	۱٦٥٤	۲۹٤	–	٦۱	–	۱۳۵۳	۹۳۲	۵۱٦۲
۹٤	۲۵۷	۱٦۳	۲۱۹۱	۱٦	–	۲۱	۹۰	۱۲٦۷	۱۵٦۹	۵۵۷٤
۹۵	٤۷۰	۲۲٤	۷۷۲	۲۵	۷	۳۷	۱٦٤	۱۳۷۹	٤۸٦٤	۷۹٤۲
۹٦	۱۵٦	۳	۱٦۷۹	۲۱	۸	٤٤	۵٤	٤۵۵	۳۳۰	۲۷۵۰
۹۷	۲۷۸	٤	۸۵۲	۱۹	–	–	۳۲۸	۳۵۹	۱۷	۱۸۵۷
۹۸	٤٤۰	۵	۱۲۰۲	٤۳	۱	۲	٤۹	۱۲۷۹	٦۰	۳۰۸۱
۹۹	۲۰۳	۳	۱۲٦۹	۳۰	–	٤	۳۲۹	۳۵۱	۹	۲۱۹۸
جمع کل	۳۷۹۹	۹٤۹	۱٤۲۷۳	۵۸۸	۱٦	۲۳۹	۱۰۱٤	۷٦۲۵	۸٦۵٦	۳۷۱۵۹

منبع: دفتر گسترش آموزش عالی ۱۳۹۹

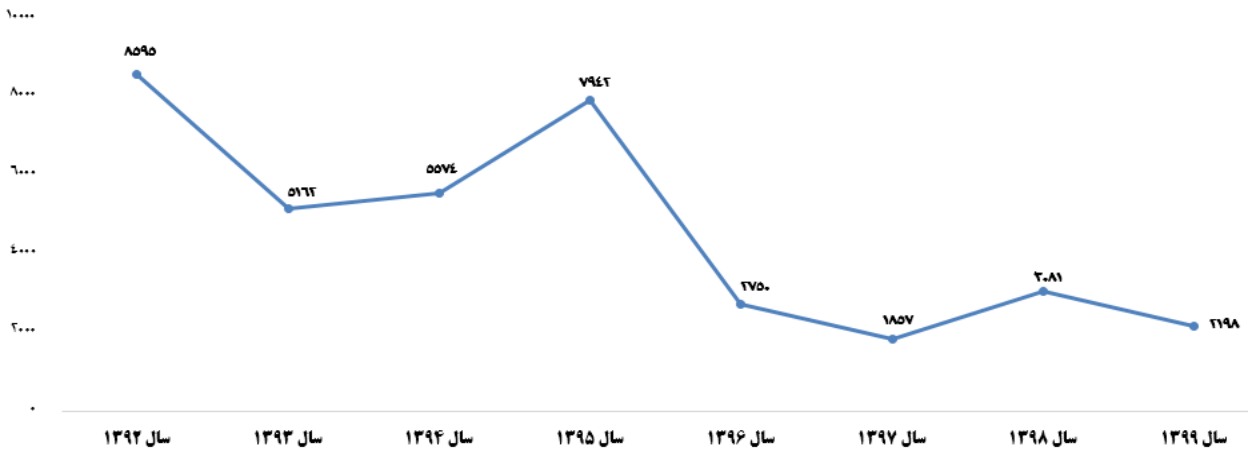

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

نمودار شماره (۱): روند رشد تعداد کل رشته محل‌های مصوّب شورای گسترش در کلیه زیر نظام‌هـا بـه تفکیـک سـال (-۱۳۹۹ ۱۳۹۲)

بر اساس جدول شماره (۱) و نمودار شماره (۱) بیشترین تعداد مجوزهای مصوب شورای گسترش آموزش عالی در سال ۱۳۹۲ (۸۵۹۵ مورد) و در سال ۱۳۹۵ (۷۹۴۲ مورد) صورت پذیرفته اسـت. در فـراز و نشـیب‌هـای طـی شـده درنهایت در سال ۱۳۹۹ به تعداد ۲۱۹۸ مجوز رسیده است که درمجموع از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹ تعداد ۳۷۱۵۹ مجوز شورای گسترش آموزش عالی برای توسعه رشته محل‌های آموزش عالی کل کشور مصوب و صادر شده است.

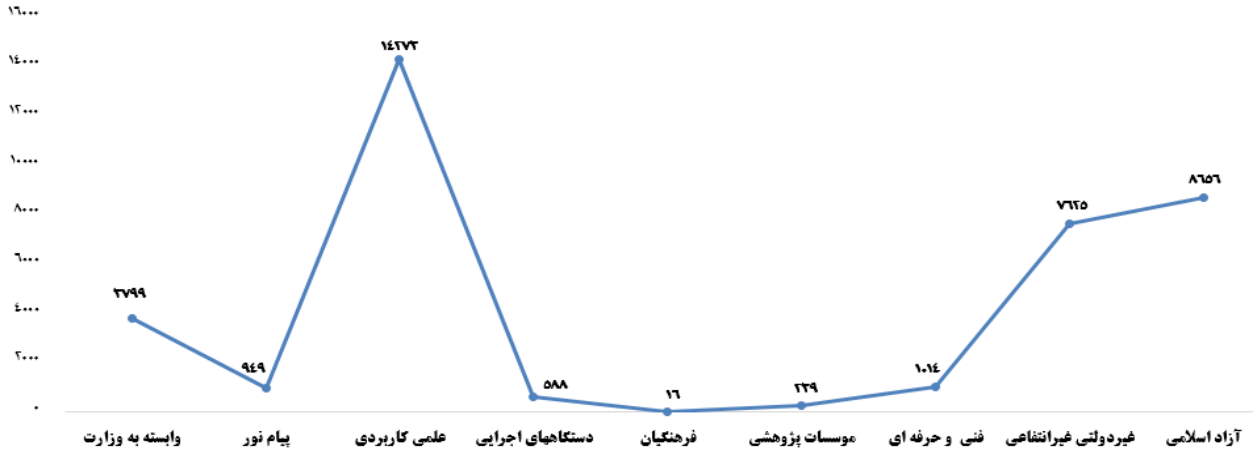

نمودار شماره (۲): تعداد کل رشته محل‌های مصوّب شورای گسترش به تفکیک زیر نظام (۱۳۹۲-۱۳۹۹)

بر اساس جدول شماره (۱) و نمودار شماره (۲) بیشترین تعداد مجوزهای مصوب شورای گسـترش آمـوزش عـالی طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹ به زیرنظام مهارتی دانشگاه جامع علمی کاربردی داده شده است. بعدازاین زیرنظام، زیر نظام‌های دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی غیردولتـی غیرانتفـاعی بـه ترتیـب بـا ۸۶۵۶ و ۷۶۲۵ مجوز رشته محل دریافت نموده‌اند.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

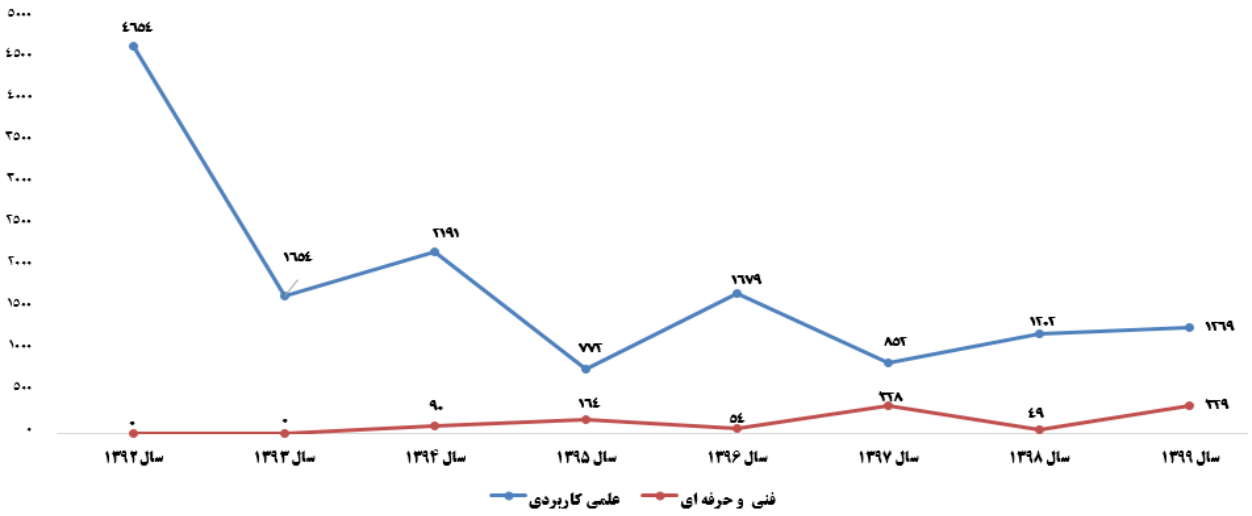

نمودار شماره (۳): روند توسعه تعداد کل رشته محل‌های مصوّب شورای گسترش بـه تفکیـک زیـر نظام‌هـای مهـارتی (۱۳۹۹-۱۳۹۲)

بر اساس جدول شماره (۱) و نمودار شماره (۳) طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹ روند توسعه تعداد کل رشته محل‌های مصوب زیر نظام‌های مهارتی به شرح ذیل می‌باشد:

دانشگاه جامع علمی کاربردی: این دانشگاه در سال ۱۳۹۲ (نسبت به سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹) در بالاترین حد خـود با اخذ ٤٦٥٤ رشته محل قرار داشته است که به‌مرور این وضعیت روند کاهش به خود گرفته است.

دانشگاه فنی و حرفه‌ای: این دانشگاه در سال ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ مجوزی دریافت نکرده است و در سـال‌های بعـد سـیر صعودی به خود گرفته و بعضاً فرودهایی نیز داشته است.

جدول شماره (۲): تعداد کل رشته محل‌های مصوّب شورای گسترش در کلیه زیر نظام‌ها در مقطع کاردانی (۱۳۹۹-۱۳۹۲)

زیر نظام‌ها	۸

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

	وابسته به وزارت	پیام نور	علمی - کاربردی	دستگاه‌های اجرایی	فرهنگیان	مؤسسات پژوهشی	فنی و حرفه‌ای	غیر دولتی - غیر انتفاعی	آزاد اسلامی	جمع کل
۹۲	۱٤	–	۲٦۱۷	۷٤	–	–	–	۲٤٦	٤۸	۲۹۹۹
۹۳	۳	–	۹۷۰	۲۰	–	–	–	۳۱٦	۲٥۲	۱٥٦۱
۹٤	–	–	۱٤۲٥	–	–	–	٤۲	۱۷٤	۱۸۲	۱۸۲۳
۹٥	–	–	٤۲٦	–	–	–	٦۹	۱۸۲	٤۱٥	۱۰۹۲
۹٦	–	–	۹٦۹	–	–	–	٥۳	۸	۱	۱۰۳۱
۹۷	۱	–	٥۷۹	–	–	–	–	۲۳	۳	٦۰٦
۹۸	–	–	۷۰۸	–	–	–	٤٥	۸۳	۱۱	۸٤۷
۹۹	۱	–	۸٤۷	–	–	–	۱٦٦	۱۲	۳	۱۰۲۹
جمع کل	۱۹	۰	۸٥٤۱	۹٤	۰	۰	۳۷٥	۱۰٤٤	۹۱٥	۱۰۹۸۸

منبع: دفتر گسترش آموزش عالی ۱۳۹۹

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

نمودار شماره (٤): روند توسعه تعداد رشته محل‌های مقطع کاردانی مصوّب شورای گسترش به تفکیک زیر نظام‌های مهارتی (۱۳۹۹-۱۳۹۲)

براساس جدول شماره (۲) و نمودار شماره (٤) طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹ روند توسعه تعداد رشته محل‌های کاردانی مصوب زیر نظام‌های مهارتی به شرح ذیل می‌باشد:

دانشگاه جامع علمی کاربردی: این دانشگاه در سال ۱۳۹۲ (نسبت به سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹) در بالاترین حد خود با اخذ ۲٦۱۷ رشته محل (طبق نمودار شماره ۳) قرار داشته است که به‌مرور این وضعیت روند کاهش به خود گرفته است.

دانشگاه فنی و حرفه‌ای: این دانشگاه در سال ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ مجوزی برای رشته‌های کاردانی دریافت نکرده است و در سال‌های بعد سیر صعودی به خود گرفته و در سال ۱۳۹۹ به رقم ١٦٦ مورد رسیده است.

جدول شماره (۳): تعداد کل رشته محل‌های مصوّب شورای گسترش در کلیه زیر نظام‌ها در مقطع کارشناسی (۱۳۹۹-۱۳۹۲)

سال تحصیلی	زیر نظام‌ها									
	وابسته به وزارت	پیام نور	علمی – کاربردی	دستگاه‌های اجرایی	فرهنگیان	مؤسسات پژوهشی	فنی و حرفه‌ای	غیردولتی – غیرانتفاعی	آزاد اسلامی	جمع کل
۹۲	۲۰٦	۲٤٦	۲۰۳۷	۵۳	–	۳	–	٦۹٦	۳۸۸	۳٦۲۹
۹۳	۱۱۷	۲	٦۸٤	۲۳٤	–	–	–	۷۵۵	۱۵۳	۱۹٤۵
۹٤	۹٦	۱۰	۷٦٦	–	–	–	٤۸	٦۵۷	۳۹۳	۱۹۷۰
۹۵	۱٤۲	٦	۳٤٦	۱۰	–	–	۹۵	٦۸٦	۳۵۹	۱٦٤٤
۹٦	۵۵	–	۷۱۰	٦	–	–	۱	179	۳۱	۹۸۲

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

۹۷	٦۹	۲	۲۷۳	۱	–	–	۳۲۸	۱۹۷	۸	۸۷۸
۹۸	٦۸	–	٤۹٤	۲	–	–	٤	٦۱٥	۳۰	۱۲۱۳
۹۹	۳۷	–	٤۲۲	٥	–	–	۱٦۳	۸۸	٤	۷۱۹
جمع کل	۷۹۰	۲٦٦	٥۷۳۲	۳۱۱	۰	۳	٦۳۹	۳۸۷۳	۱۳٦٦	۱۲۹۸۰

منبع: دفتر گسترش آموزش عالی ۱۳۹۹

نمودار شماره (۵): روند توسعه تعداد رشته محل‌های مقطع کارشناسی مصوّب شورای گسترش به تفکیک زیر نظام‌های مهارتی (۱۳۹۲-۱۳۹۹)

بر اساس جدول شماره (۳) و نمودار شماره (۵) طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹ روند توسعه تعداد رشته محل‌های کارشناسی مصوب زیر نظام‌های مهارتی به این شرح می‌باشد: دانشگاه جامع علمی کاربردی: این دانشگاه در سال ۱۳۹۲ (نسبت به سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹) در بالاترین حد خود با اخذ ۲۰۳۷ رشته محل (طبق نمودار شماره ۳) قرار داشته است که طی این سال‌ها، شاهد فراز و نشیب هستیم به‌گونه‌ای که یک سال شاهد صعود و یک سال شاهد فرود این آمار هستیم.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

دانشگاه فنی و حرفه‌ای: این دانشگاه در سال ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ مجوزی برای رشته‌های کارشناسی دریافت نکرده است و در سال‌های بعد سیر صعودی به خود گرفته و در سال ۱۳۹۹ به رقم ۱۶۳ مورد رسیده است.

خاطرنشان می‌گردد با توجه به اینکه زیر نظام‌های مهارتی؛ دانشگاه جامع علمی کاربردی و دانشگاه فنی و حرفه‌ای مأموریتی در پذیرش دانشجوی کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی ندارند لذا تاکنون مجوز رشته‌ای در این مقاطع دریافت نکرده‌اند لذا روند توسعه رشته محل در مقطع مذکور صفر می‌باشد.

۲ – ۵ – روند رشد جمعیت دانشجویی دانشگاه فنی و حرفه‌ای و دانشگاه جامع علمی کاربردی در دهه اخیر

جدول شماره (٤): روند رشد جمعیت دانشجویی به تفکیک زیر نظام‌های مهارتی (۱۳۹۹-۱۳۹۰)

سال تحصیلی	زیر نظام‌ها	
	دانشگاه علمی – کاربردی	دانشگاه فنی و حرفه‌ای
1390-91	432181	151223
1391-92	406250	166936
1392-93	707930	167925
1393-94	816620	184179
1394-95	484866	201665
1395-96	473798	197305
1396-97	354360	221397
1397-98	315898	154850
1398-99	224910	184816

منبع: مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی ۱۳۹۹

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

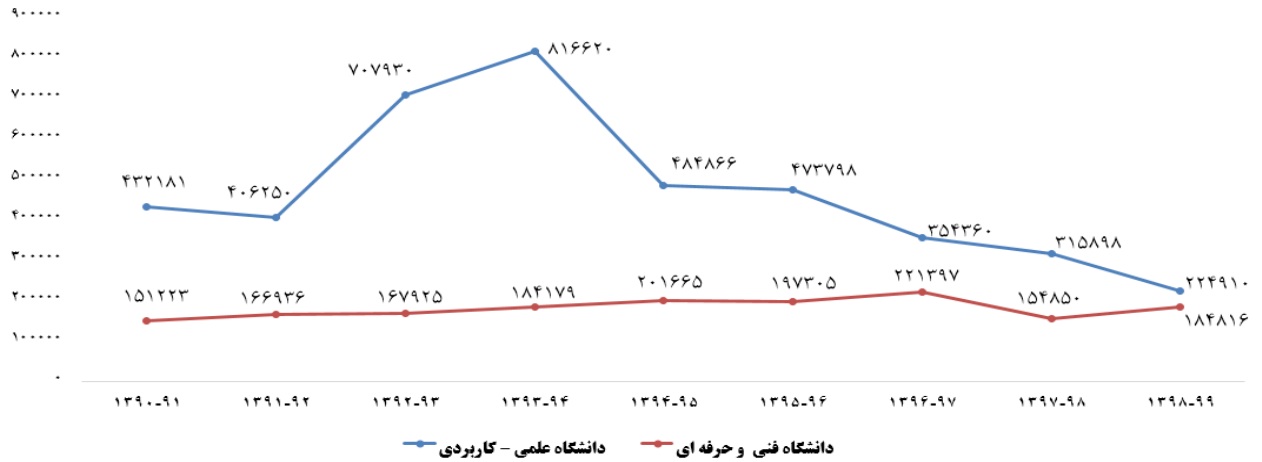

نمودار شماره (٦): روند رشد جمعیت دانشجویی به تفکیک زیر نظام‌های مهارتی (۱۳۹۹-۱۳۹۰)

بر اساس جدول شماره (٤) و نمودار شماره (٦) طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹ روند توسعه رشد جمعیت دانشجویی زیر نظام‌های مهارتی به شرح ذیل می‌باشد:

دانشگاه جامع علمی کاربردی: این دانشگاه در سال تحصیلی ۱۳۹٤ – ۱۳۹۳ نسبت به سال‌های تحصیلی ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹ در بالاترین حد خود ازنظر تعداد دانشجو (۸۱٦٦۲۰ نفر) قرار داشته است که پس‌ازاین سال روند نزولی رشد جمعیت دانشجویی را در این زیر نظام شاهد هستیم به‌طوری در سال تحصیلی ۱۳۹۹ – ۱۳۹۸ کمترین میزان تعداد دانشجو (۲۲٤۹۱۰ نفر) را تجربه نموده است.

دانشگاه فنی و حرفه‌ای: وضعیت جمعیت دانشجویی این زیر نظام متفاوت‌تر از زیر نظام دانشگاه جامع علمی می‌باشد به‌طوری از آن فراز و نشیب‌ها و صعود و سقوط‌ها خبری نیست و این دانشگاه طی یک دهه اخیر با یک شیب ملایم پیش رفته و فقط در سال تحصیلی ۱۳۹۸ – ۱۳۹۷ سقوط ملایمی داشته است که در سال بعدی یعنی سال تحصیلی ۱۳۹۹ – ۱۳۹۸ جبران شده است.

۳ – ۵ – روند توسعه مراکز دانشگاه فنی و حرفه‌ای و دانشگاه جامع علمی کاربردی در یک دهه اخیر

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

جدول شماره (۵): روند توسعه مراکز آموزش عالی به تفکیک زیر نظام‌های مهارتی (۱۳۹۹-۱۳۹۰)

سال تحصیلی	زیر نظام‌ها	
	دانشگاه علمی کاربردی	دانشگاه فنی و حرفه‌ای
1390-91	۶۹۵	۱۶۵
1391-92	۸۴۸	۱۶۵
1392-93	۹۱۰	۱۶۷
1393-94	۱۰۱۱	۱۶۹
1394-95	۹۳۶	۱۷۰
1395-96	۹۵۳	۱۷۰
1396-97	۹۰۸	۱۷۱
1397-98	۸۸۳	۱۷۱
1398-99	۷۵۳	۱۷۳

منبع: دفتر گسترش آموزش عالی ۱۳۹۹

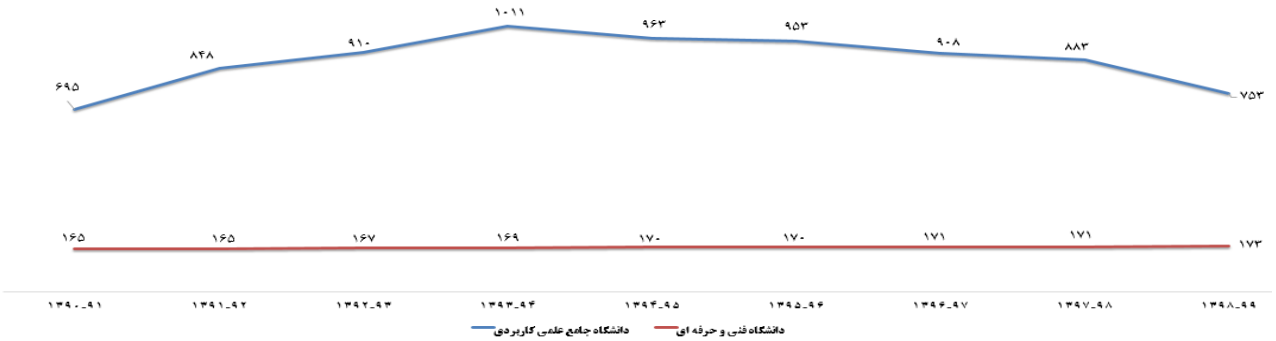

نمودار شماره (۷): روند توسعه مراکز آموزش عالی به تفکیک زیر نظام‌های مهارتی (۱۳۹۹-۱۳۹۰)

بر اساس جدول شماره (۵) و نمودار شماره (۷) طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹ روند توسعه مراکز آموزش عالی در زیر نظام‌های مهارتی به شرح ذیل می‌باشد:

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

دانشگاه جامع علمی کاربردی: این دانشگاه طی این ده سال اخیر در سال تحصیلی ۱۳۹٤ – ۱۳۹۳ بیشترین تعداد مرکز آموزش عالی (نسبت به سال‌های تحصیلی ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹) را با تعداد ۱۰۱۱ مرکز در مجموعه تحت اختیار خود داشته است که درنهایت در سال‌های بعدازآن با شیب نه‌چندان ملایم تعداد آن‌ها در سال تحصیلی ۱۳۹۹ – ۱۳۹۸ به رقم ۷۵۳ رسیده است.

دانشگاه فنی و حرفه‌ای: وضعیت جمعیت دانشجویی این زیر نظام متفاوت‌تر از زیر نظام دانشگاه جامع علمی می‌باشد به‌طوری از آن فراز و نشیب‌ها و صعود و سقوط‌ها خبری نیست و این دانشگاه طی یک دهه اخیر با یک شیب بسیار ملایم پیش رفته به‌طوری طی این ۱۰ سال اخیر فقط ۸ آموزشکده فنی و حرفه‌ای ایجاد شده است.

٤ – ۵ – توجه به زیرنظام دانشگاه فنی و حرفه‌ای و زیرنظام دانشگاه جامع علمی کاربردی در برنامه‌های توسعه کشور یک دهه اخیر چگونه بوده است؟

پس از مطالعه زیرنظام‌های مهارتی در اسناد بالادستی به‌ویژه برنامه‌های توسعه کشور همچون برنامه‌های چهارم، پنجم و ششم توسعه کشور که مربوط به یک دهۀ اخیر بوده است جدول زیر که پس از دسته‌بندی حاوی توجه به مقولاتی چون نیازسنجی، نهاد سیاست‌گذار، حمایتی اداری و مالی، حمایتی تجهیزاتی و کالبدی، آموزش بین‌المللی و توجه به پیامدها بود استخراج گردیده است.

مقولات	برنامه چهارم توسعه کشور	برنامه پنجم توسعه کشور	برنامه ششم توسعه کشور
نیازسنجی	– نیازسنجی و برآورد نیروی انسانی کاردانی موردنیاز	– نیازسنجی و برآورد نیروی انسانی کاردانی موردنیاز	– افزایش سهم آموزش‌های مهارتی در نظام آموزشی کشور با رویکرد تحقق اقتصاد مقاومتی و اقتصاد دانش‌بنیان
نهاد سیاست‌گذار	– هماهنگی در سیاست‌گذاری و مدیریت در برنامه‌ریزی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای کشور به‌عنوان یک نظام منسجم و پویا متناسب با نیاز کشور.	– انجام اقدامات قانونی لازم به‌منظور برپایی نهاد سیاست‌گذار در آموزش فنی حرفه‌ای و علمی – کاربردی،	– بازنگری و اصلاح ساختار نظام اداری دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی
حمایت اداری، مالی، تجهیزاتی و کالبدی	– صدور مجوز لازم و حمایت به‌منظور تأسیس و توسعه مراکز آموزش دوره‌های کاردانی در بخش خصوصی و تعاونی – فراهم‌سازی ارتقاء مهارت در کشور از طریق اعطاء	– طرح جامع توسعه منابع انسانی موردنیاز این بخش شامل؛ جذب، انگیزش، ارتقای شغلی، آموزش، بهسازی و نگهداشت نیروی انسانی. – حمایت مالی از بخش غیردولتی به‌منظور توسعه و گسترش	– مشخص شدن نحوه سرمایه‌گذاری مشترک، تسهیل تعاملات ارزی و تردد اعضای هیئت‌علمی و دانشجویان در آیین‌نامه اجرائی – افزایش منابع و تجهیزات نسبت به افزایش سهم

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

	تسهیلات مالی با نرخ توجیهی - زمینه‌سازی حضور فعال و مؤثر بخش غیردولتی در توسعه آموزش‌های رسمی و غیررسمی مهارتی و علمی کاربردی کشور. - تأمین فضاهای فیزیکی و کالبدی با شرایط سهل	آموزش‌های کسب‌وکار، کارآفرینی، فنی و حرفه‌ای و علمی کاربردی - اعطا یارانه سود اعتبارات بانکی به طرح‌های سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و تعاونی در زمینه ایجاد و توسعه واحدهای آموزش عالی به‌ویژه ایجاد آموزشکده‌های غیردولتی به‌منظور توسعه دوره‌های کاردانی علمی – کاربردی - هـ- نظام حمایت از مؤسسات و بنگاه‌های دولتی و بخش غیردولتی، در توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و علمی- کاربردی به‌ویژه در مناطق کمتر توسعه‌یافته.	دانشگاه فنی و حرفه‌ای و دانشگاه جامع علمی کاربردی در نظام آموزشی کشور - استفاده از ظرفیت‌های خدمت زیر پرچم و کارورزی دانشجویان برای افزایش مهارت و تخصص نیروی کار به‌ویژه فارغ‌التحصیلان تا مقطع کارشناسی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی با ارائه آموزش‌های مهارتی، تخصصی و فنی و حرفه‌ای
آموزش بین‌المللی	-	-	- ایجاد واحدها و شعب آموزش عالی با مشارکت دانشگاه‌های معتبر بین‌المللی و دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی و فنی و حرفه‌ای و دانشگاه جامع علمی- کاربردی
پیامدها	- افزایش و تسهیل مشارکت بهره‌برداران از آموزش فنی و حرفه‌ای در بخش‌های دولتی و غیردولتی.	- اشتغال مولد (ظرفیت‌سازی برای اشتغال در واحدهای کوچک و متوسط، آموزش‌های هدف‌دار و معطوف به اشتغال، برنامه‌ریزی آموزشی با جهت‌گیری اشتغال، آموزش‌های کارآفرینی، جمع‌آوری و تجزیه‌وتحلیل اطلاعات بازار کار، ارتباط و همبستگی کامل آموزش و اشتغال رفع موانع بیکاری ساختاری، توسعه آموزش‌های مهارتی فنی و حرفه‌ای معطوف به نیاز بازار کار)	-

جدول شماره (٦): بررسی مقایسه‌ای شاخص‌های مرتبط با آموزش‌های مهارتی در برنامه‌های چهارم، پنجم و ششم توسعه

٦ - نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در یک دهه اخیر توسعه آموزش‌های مهارتی به‌ویژه زیر نظام دانشگاه جامع علمی کاربردی از روند رو به رشد بالایی برخوردار بوده است به‌طوری‌که بیشترین توسعه رشته‌های تحصیلی نه‌تنها در زیرنظام مهارتی بلکه بین تمام زیرنظام‌های آموزش عالی کشور مربوط به دانشگاه جامع علمی کاربردی بوده است به طوری که از ۳۷۱۵۹ رشته

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

محل‌های مصوّب ۱٤۲۷۳ رشته محل مصوب یعنی بیش از ۳۸ درصد مربوط به ایـن دانشـگاه بـوده اسـت. یکـی از دلایلی مهمی که دانشگاه جامع علمی کاربردی دارای بیشترین رشته‌ی مصوب (نسبت به تمام زیر نظام‌ها) طی یـک دهه اخیر بوده است تعداد مرکز آموزش عالی آن بوده است که به‌طور مثال در سال تحصـیلی ۱۳۹٤ – ۱۳۹۳ دارای بیشترین تعداد مرکز آموزش عالی با ۱۰۱۱ مرکز در سراسر کشور بوده است.

زیرنظام دانشگاه فنی و حرفه‌ای ازلحاظ رشد و ایجاد مراکز و رشته محل‌های جدید، عقب‌تر از دانشگاه جامع علمی کاربردی است به‌طوری‌که تنها ۱۰۱٤ رشته محل مصوّب یعنی ۲/۷ درصد از کل را به خود اختصاص داده است.

روند توسعه رشد جمعیت دانشجویی زیرنظام‌های مهارتی نیز حکایت از اقبال دانشجویان به ثبت‌نام و ادامه تحصیل در دانشگاه جامع علمی کاربردی دارد هرچند در یک دهه اخیر فراز و نشیب‌هایی را نیز شاهد هستیم. ایـن دانشـگاه در سال تحصیلی ۱۳۹٤ – ۱۳۹۳، ۸۱٦٦۲۰ نفر دانشجو داشته است که بالاترین آمار در یک دهـه اخیـر بـوده اسـت پس‌ازاین سال روند نزولی رشد جمعیت دانشجویی را در این زیرنظام شاهد هستیم به‌طوری در سال تحصیلی ۱۳۹۹ – ۱۳۹۸ کمترین میزان تعداد دانشجو (۲۲٤۹۱۰ نفر) را تجربه نموده است؛ که یکی از دلایـل ایـن موضـوع کـاهش مراکز علمی-کاربردی وابسته به دستگاه‌های اجرایی، به استناد مصوبه مورخ ۱۳۹٦/۱۲/۲ شورای عالی اداری مبنی بر ساماندهی مراکز آموزش عالی علمی-کاربردی وابسته به دستگاه‌های اجرایی کشور بوده است.

وضعیت جمعیت دانشجویی دانشگاه فنی و حرفه‌ای به تبعیت از تعداد مراکز و رشته محل‌های مصوب بسیار عقب‌تر از دانشگاه جامع علمی کاربردی بوده و رشد آن متفاوت‌تر از زیرنظام دانشگاه جامع علمی می‌باشد به‌طوری‌که فـراز و نشیبی نداشته و طی یک دهه اخیر با یک شیب ملایم پیش رفته است.

یکی از مهم‌ترین دلایل رشد و توسعه دانشگاه جامع علمی کاربردی نسبت به دانشگاه فنـی و حرفـه‌ای را مـی‌تـوان ورود بخش خصوصی و تأسیس مراکز علمی کاربردی خصوصی دانست که فارغ از وضعیت کیفی آن، می‌توان آن را یکی از سیاست‌های مهم دانشگاه جامع علمی برشمرد.

دانشگاه فنی و حرفه‌ای به لحاظ ماهیت کاملاً دولتی و بروکراسی اداری در یک دهه اخیر فقط ۸ آموزشـکده جدیـد تأسیس نموده است البته نباید این نکته را از یاد برد که بیش از ۱۰ آموزشکده این دانشگاه طی یک دهه اخیر کـه بـه

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واگذارشده و زیر نظر این وزارت فعالیت می‌کنند ارتقا یافته و تبدیل بـه دانشـکده شده‌اند که نشانگر حرکت به سمت پایدارسازی حضور و ارائه خدمات می‌باشد و مثل دانشگاه جامع علمی کاربردی شاهد شیب نزولی به خاطر انحلال و برچیده شدن مراکز نیستیم.

اسناد بالادستی به‌ویژه برنامه‌های توسعه اخیر چون برنامه‌های چهارم، پنجم و ششم التفات زیـادی بـه آمـوزش‌هـای مهارتی داشته و به دنبال رشد و توسعه زیرنظام مهارتی بوده‌اند به‌طوری‌که بـه‌عناوین‌مختلف در برنامـه‌هـای توسـعه سه‌گانه که ذکر شد از آن‌ها یادکرده‌اند. در ۳ برنامه یادشده بحث حمایت اداری، مالی، تجهیزاتی و کالبدی از زیرنظام مهارتی ۱۱ بار تکرار شده است هرچند خاوری و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی خود یکی از مهم‌ترین آسـیب‌هـا را کمبود تسهیلات مالی و اعتباری و همچنین کمبود افراد متخصص برای ارائهٔ برخی از آموزش‌هـای مهـارتی دانسـته است و نشان‌دهنده این است به‌رغم تأکید برنامه‌های توسعه بر حمایت از زیرنظام مهارتی، حمایت آن بر روی کاغذ باقی مانده است.

یکی دیگر از مباحث مهم که برنامه‌های توسعه به آن پرداخته‌اند لزوم ایجاد و وجود یک‌نهاد سیاست‌گذار در حـوزه مهارتی کشور است که در تحقیق صالحی عمران (۱۳۹۳) به نبود یک سیاست‌گذار کلان نیروی انسـانی در کشـور و «عدم هماهنگی نهادهای مختلف ارائه‌کنندهٔ خدمات آموزش» اشاره شده بود و همچنین عسکری و همکاران (۱۳۹٦) در پژوهش خود وجود نهاد سیاست‌گذاری مستقل و کارآمد در ژاپن را از نقاط قوت و نبود این مورد در آموزش مهارتی ایران را از دلایل ناکارآمدی نظام مهارتی در ایران دانسته‌اند که این پژوهش‌ها بیش‌ازپیش نیازنظام مهارتی بـه وجود چنین نهادی که سیاست‌گذاری یکپارچه، هماهنگ و همه‌جانبه نگر در نظام مهارتی کشور باشد را تأییـد مـی-کند.

یکی دیگر از مهم‌ترین مقولاتی که اسناد بالادستی بـه آن پرداخته‌انـد توجـه بـه پیامـدها مـی‌باشـد کـه ایـن اسـناد، ظرفیت‌سازی برای اشتغال در واحدهای کوچک و متوسط، آموزش‌های هدف‌دار و معطوف به اشـتغال، برنامـه‌ریزی آموزشی با جهت‌گیری اشتغال، آموزش‌های کارآفرینی، جمع‌آوری و تجزیه‌وتحلیل اطلاعـات بـازار کـار، ارتبـاط و

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

همبستگی کامل آموزش و اشتغال رفع موانع بیکاری ساختاری، توسعه آموزش‌های مهارتی فنی و حرفه‌ای معطوف به نیاز بازار کار را پررنگ کرده‌اند.

درنهایت اینکه با توجه به نتایج تحقیق حاضر مهم‌ترین پیشنهادی که می‌توان برای ارتقاء و اثربخشی نظام مهارتی کشور داد که نقاط ضعف و تهدیدهای این زیر نظام را به نقاط قوت و فرصت تبدیل نماید ایجاد و تشکیل یک‌نهاد سیاست‌گذار با اختیارات تام و بودجه کافی و همچنین مرتبط نمودن آن با صنایع کشور (جهت آشنایی با نیازهای اساسی آن‌ها) می‌باشد.

منابع

- صالحی عمران، ابراهیم، عین خواه فرناز و بارانی، سپیده (۱۳۹۸)؛ تحلیل جایگاه مهارت‌آموزی در سند نقشه جامع علمی کشور، فصلنامه علمی پژوهشی آموزش عالی ایران، سال یازدهم، شماره ۱.
- صالحی عمران، ابراهیم (۱۳۹۱)؛ بررسی زمینه‌ها و عوامل مؤثر برای ادامه تحصیل در دانشگاه‌های فنی و حرفه‌ای، فصلنامه علمی مهارت‌آموزی،، دوره ۱، شماره ۲.
- عسکری، مهدی، الهی منش، محمدحسن و پریزاد، رضا (۱۳۹٦)؛ مقایسه سیستم آموزشی (مهارتی) جمهوری اسلامی، ایران با ژاپن از منظر سیاست‌گذاری آموزشی، فصلنامه علمی تخصصی سپهر سیاست، سال چهارم، شماره ۱۳.
- صالحی عمران، ابراهیم (۱۳۹۳) آسیب‌شناسی مدیریت آموزش‌های مهارتی کشور، فصلنامه علمی مهارت‌آموزی، دوره ۲، شماره ۸.
- خاوری، سید عبداله و گرزین، رضا (۱۳۹۳)؛ آسیب‌شناسی نظام آموزش مهارتی، فصلنامه علمی مهارت‌آموزی، دوره ۳، شماره ۱۰.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]

- مرادی دهقی، شهریار (۱۳۹۱)؛ ارزیابی موفقیت دوره‌های دانشگاه علمی کاربردی در ارتقاء آگاهی‌های عمومی شغلی از دیدگاه دانشجویان و اساتید و مقایسه آنان، مجله مدیریت فرهنگی، سال ششم، شماره ۱۷.
- جعفری هرندی، رضا (۱۳۹۳)؛ بررسی میزان کارایی بیرونی دانشگاه فنی و حرفه‌ای طی سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۰ (موردپژوهش: آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای استان یزد)، فصلنامه مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی، سال پنجم، شماره ۹.
- آمار و اطلاعات دفتر گسترش آموزش عالی
- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (۱۳۸۸)؛ طرح تحول راهبردی نظام آموزش عالی کشور
- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (۱۳۷۱)؛ اساسنامهٔ دانشگاه جامع تکنولوژی.
- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (۱۳۹۰)؛ اساسنامهٔ دانشگاه فنی و حرفه‌ای.
- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (۱۳۹۹)؛ دفتر گسترش آموزش عالی.
- مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی (۱۳۹۹).

- Atashak, M. Gherayee Nezhad, GH. Kazem, R. goals, policies and action plans for development of Technical & Vocational Education in Iran's ٤th Development Plan, International non formal Education and learning Conference, Mashhad, ٢٠٠٨. [In Persian]
- Mohsen, M. Development of Technical & Vocational Education, renew mechanism, the role of Technical & Vocational Education in social and economic development. Mazandaran (Iran): Technical & Vocational Education staff, ٢٠٠٥.[In Persian]

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1399.12.3.6.7]